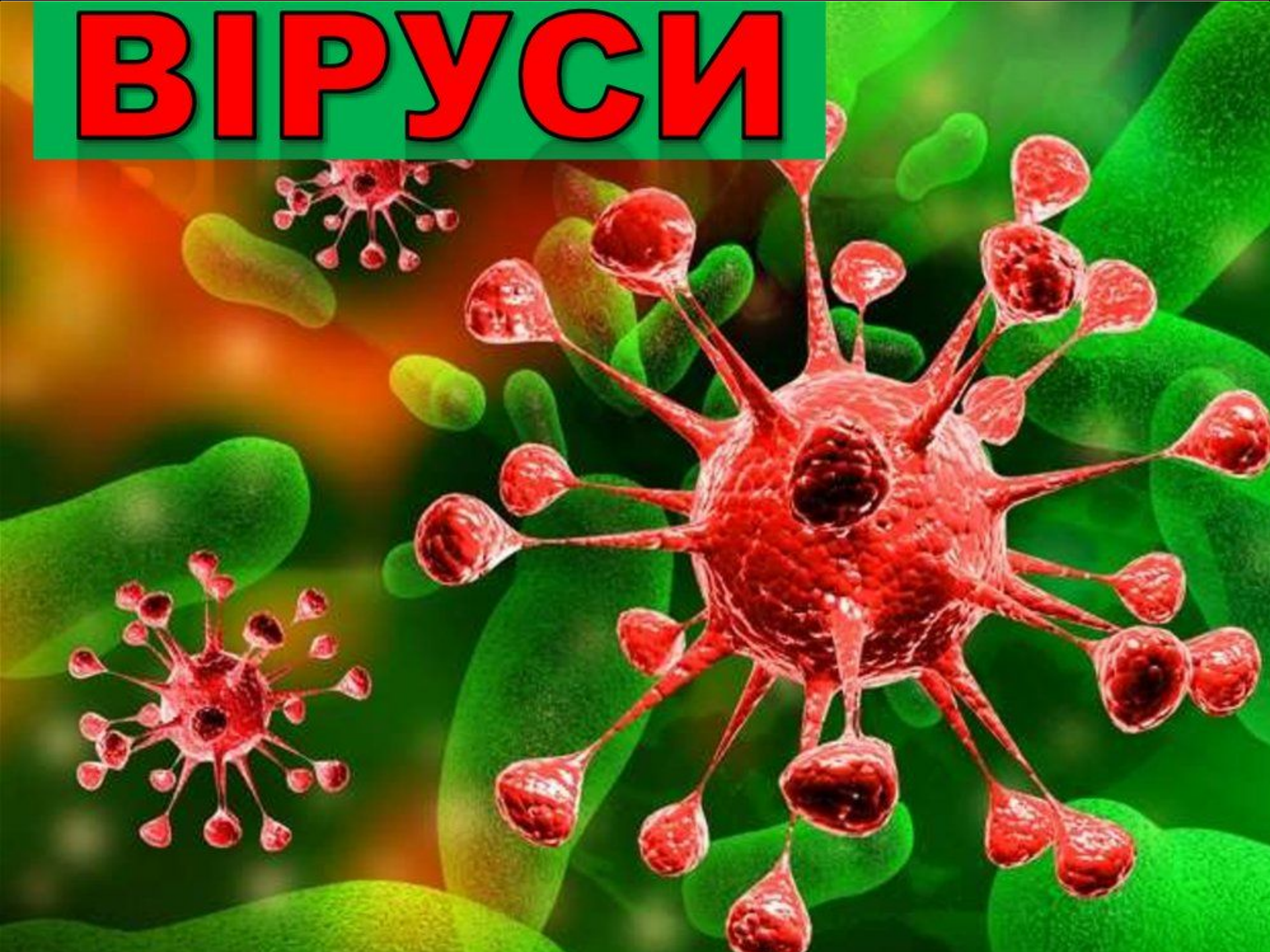

ВІРУСИ

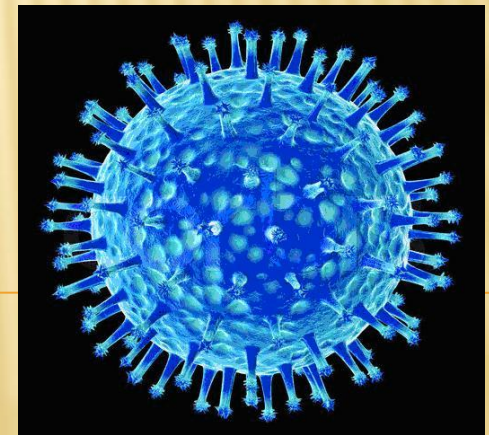
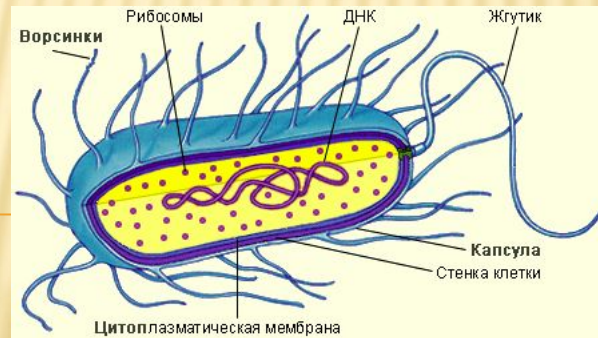
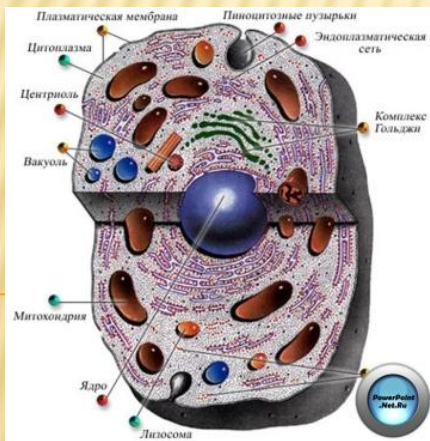

Чим живе відрізняється від неживого?

Які існують типи клітин ?

ВИЗНАЧИТИ, ДЕ МОВА ЙДЕ ПРО ЕУКАРІОТИЧНУ КЛІТИНУ, А ДЕ - ПРО ПРОКАРІОТИЧНУ

<i>Тип клітини</i>	<i>Еукаріотична клітина</i>	<i>Прокаріотична клітина</i>
Клітина луски цибулини	+	
Лейкоцит крові	+	
Стрептокок пневмонії		+
Паличка Коха		+
Інфузорія-туфелька	+	
Вібріон холери		+
Нервова клітина	+	
Ціанобактерія		+

Проблемні питання:

- ❖ Віруси – живі чи неживі організми
- ❖ Чому з вірусами – збудниками захворювань важко боротися та повністю їх знешкодити

ІСТОРІЯ ВІДКРИТТЯ ВІРУСІВ

Давні вороги людства – хвороби:
чума, холера, віспа, тиф... Невідомі, невидимі,
багаточисельні, особливо небезпечні...

1887 р.- Крим, плантація тютюну. Великі втрати врожаю через невідому хворобу листків, схожу на мозаїку.

1892 р. – російський вчений Дмитро Івановський, що займався вивченням проблеми, оголосив про відкриття нової невідомої раніше форми життя. Їй дали назву “ фільтруючі бактерії ”

1899 р. – голландський вчений М.Бейеринк вперше застосував термін “віруси” (з лат. “vira” - отрута).

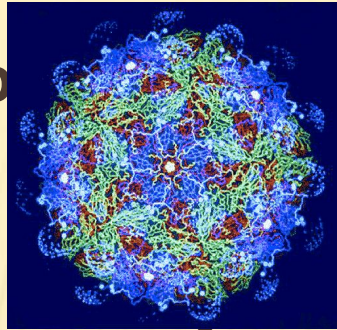

І почалися нові відкриття:

30-ті роки ХХ століття – вірус грипу

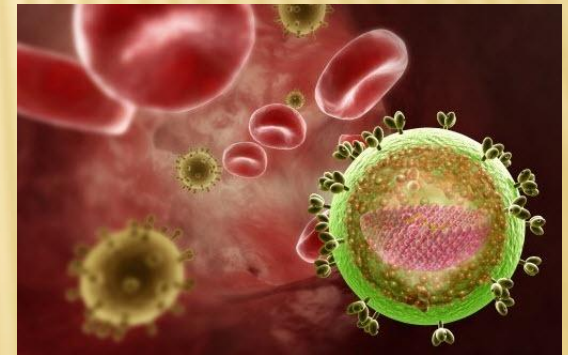
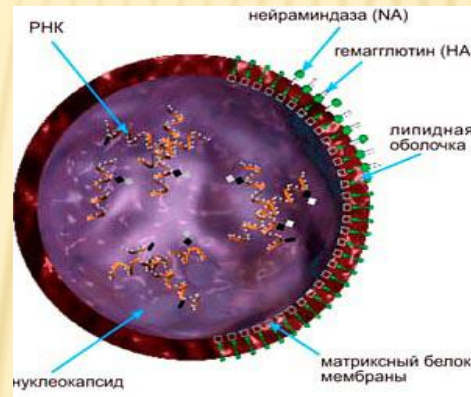
1897 р. – вірус ящуру

1902 р. – чума ВРХ, свиней

1903 – віспа курей, кіз

1912 р. – вірус герпесу

1983 р. – вірус ВІЛ/СНІДу

Наука, що вивчає віруси, називається вірусологія.

**НА СЬОГОДНІ ВІДОМО БЛИЗЬКО 1500 ВІРУСІВ, КОЖЕН
З ЯКИХ ВИКЛИКАЄ ПЕВНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ РОСЛИН,
ТВАРИН ТА ЛЮДИНИ. ПРИБЛИЗНО 75% ВСІХ
ІНФЕКЦІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ – ВІРУСНІ.**

- ❖ Віруси мають обмежену кількість ферментів.
- ❖ Для розмноження використовують обмін речовин клітини-господаря, її ферменти та енергію.
- ❖ Потрапивши до клітини, вірус починає синтезувати власні білки.
- ❖ Вірусні частинки з'являються одразу “дорослими”.

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІРУСІВ

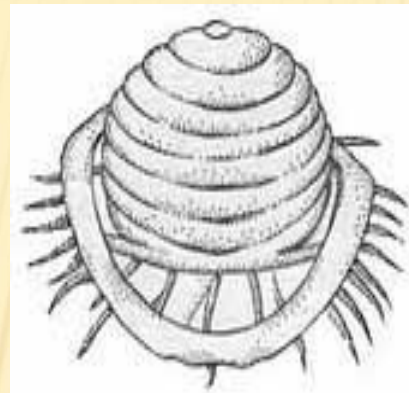
Спільне з живими організмами	Відмінності від живих організмів	Специфічні риси, характерні лише для вірусів
<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність до розмноження 2. Володіють спадковістю 3. Мінливі 4. Пристосовуються до умов навколишнього середовища	<p>Мають форму кристалів, не мають клітинної будови</p> <p>Поза клітини-хазяїна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. не виявляють властивостей живого 2. не живляться 3. не виробляють енергію 4. не ростуть 5. немає метаболізму	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дуже дрібні розміри 2. Проста будова: нуклеїнова кислота (ДНК або РНК), оточена білковою оболонкою 3. займають проміжне положення між живою та неживою матерією 4. висока швидкість розмноження 5. Спадкова інформація знаходиться в ДНК або РНК 6. віруси – обов'язково паразити, поза клітиною господаря існують у вигляді вірусної частинки або віріону

БАГАТОМАНІТНІСТЬ БУДОВИ ВІРУСІВ

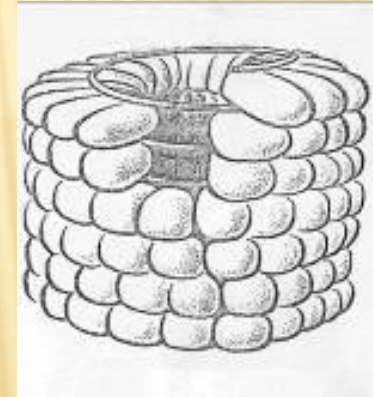
Герпес

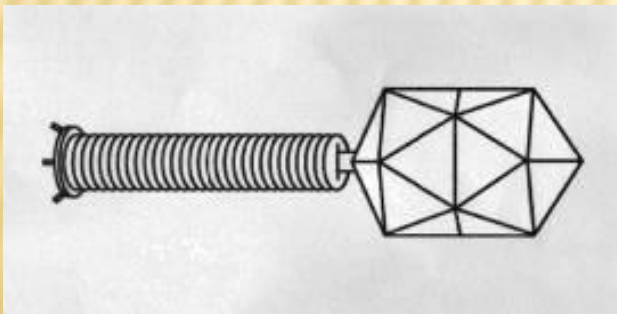
Грип

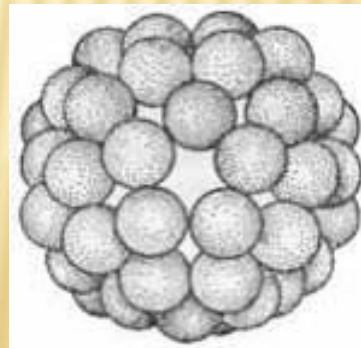
Тютюнова мозаїка

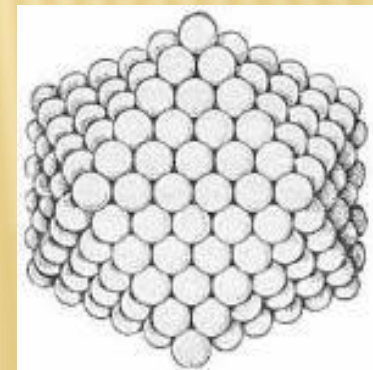
Бактеріофаг

Поліомієліт

Аденовірус

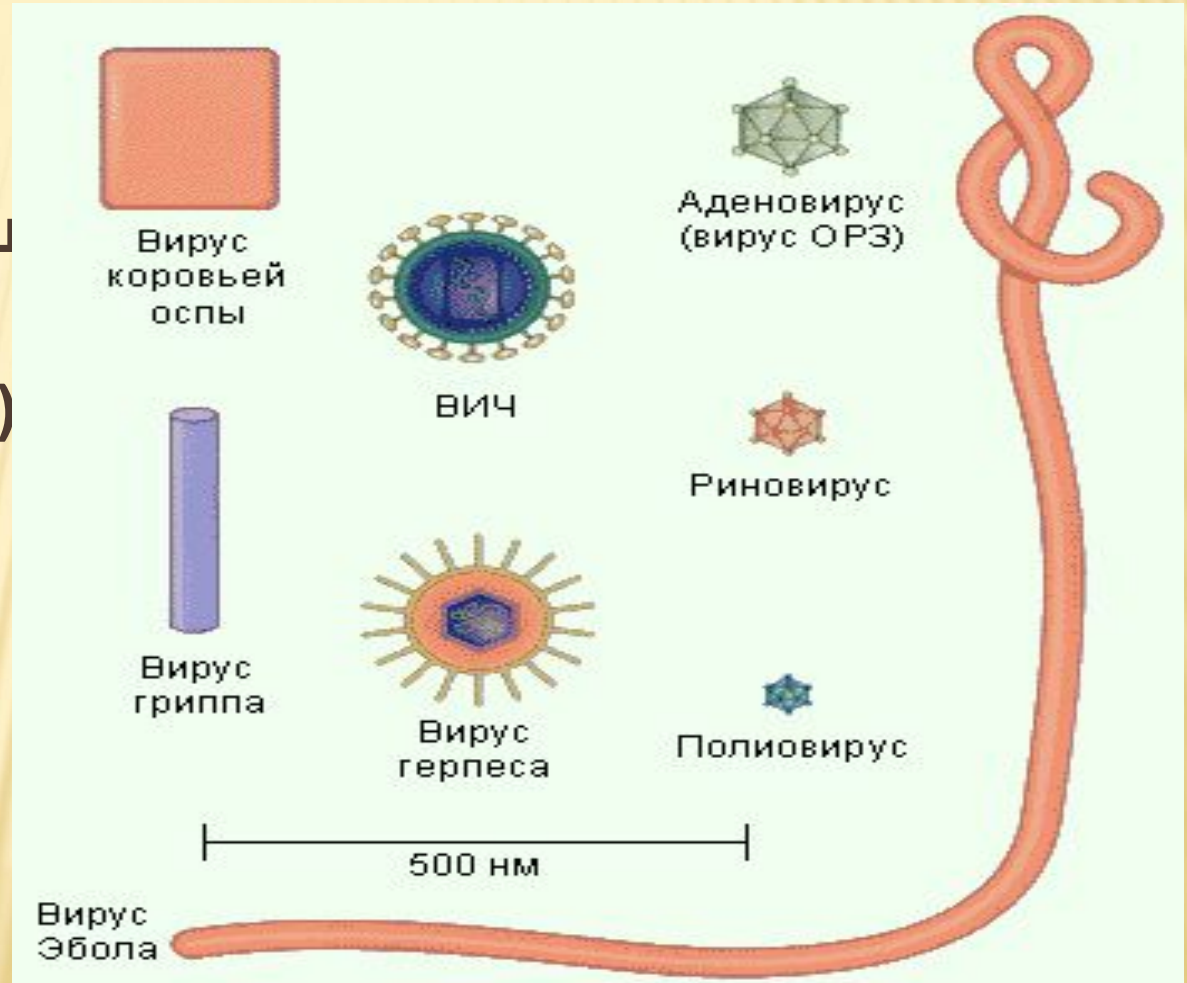
ФОРМИ ВІРУСІВ

- 1. Вірус в клітині господаря - живий організм, знаходиться у внутрішньоклітинній формі, утворює комплекс «вірус – клітина господаря».**
- 2. Вірус поза клітиною господаря, у сталій позаклітинній формі - вірусна частинка або віріон, не виявляє ознак живого організму.**

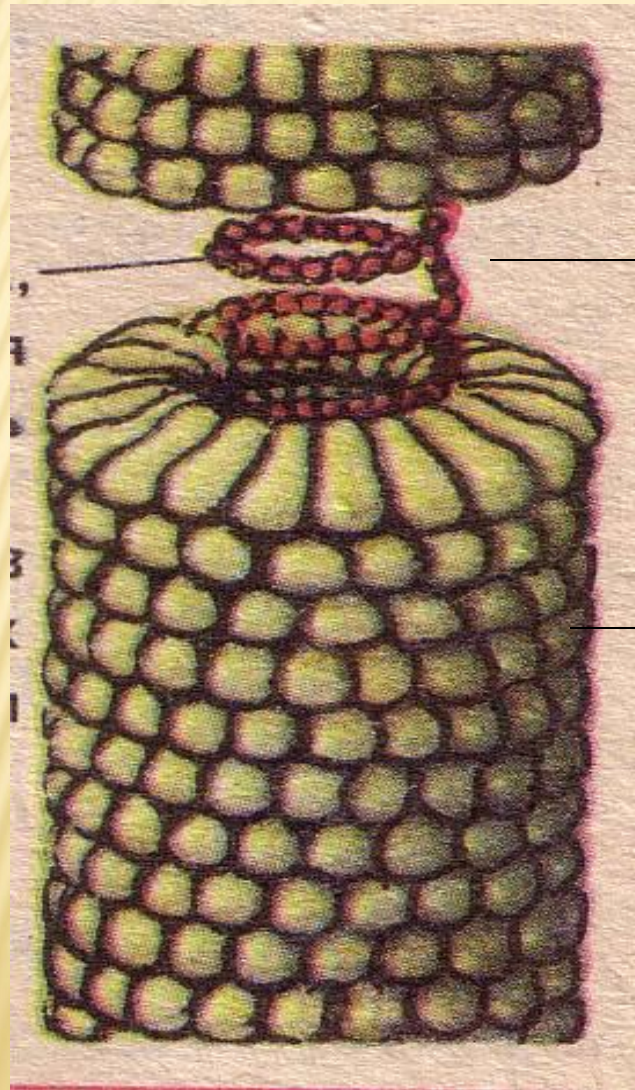
РОЗМІРИ ВІРУСІВ

- Нанометр – 10^{-9} метра
- У 100 разів менш бактерій (від 10 до 275 нм)

БУДОВА ВІРУСУ ТЮТЮНОВОЇ МОЗАЇКИ

Нуклеїнова
кислота (ДНК або РНК)

Білкова оболонка –
капсид (від лат. слова «capsa» -
вмістилище).

КЛАСИФІКАЦІЯ ВІРУСІВ

1) ЗА СКЛАДНІСТЮ ОРГАНІЗАЦІЇ

Прості

**Білкова оболонка –
капсид, ДНК або РНК**

**Вірус тютюнової
мозаїки**

Складні

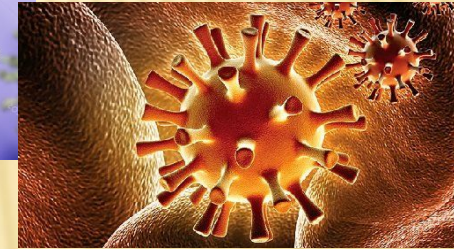
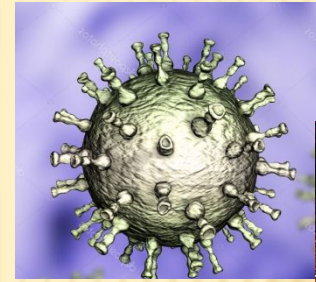
**Білкова оболонка –
капсид,
мембрана з молекул
вуглеводів
та ліпідів, ДНК або
РНК**

Вірус грипу

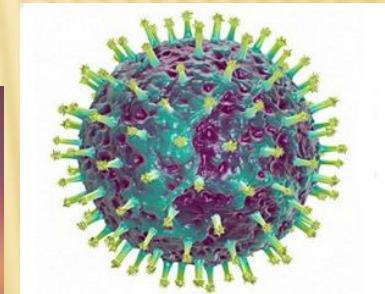
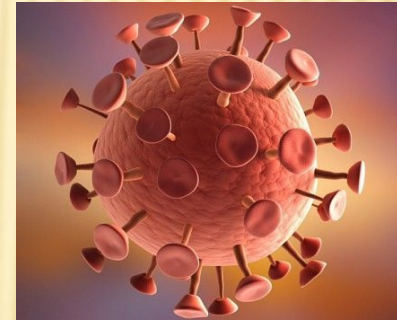
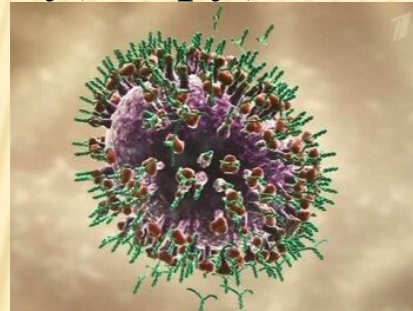

2) ЗА ТИПОМ НУКЛЕЇНОВИХ КИСЛОТ ТА ВІДСУТНІСТЮ ОБОЛОНКИ:

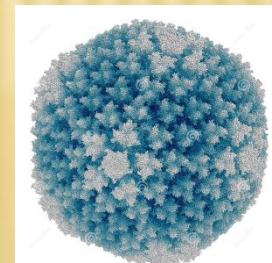
- ❖ Ті, що містять ДНК:
віруси віспи та герпесу

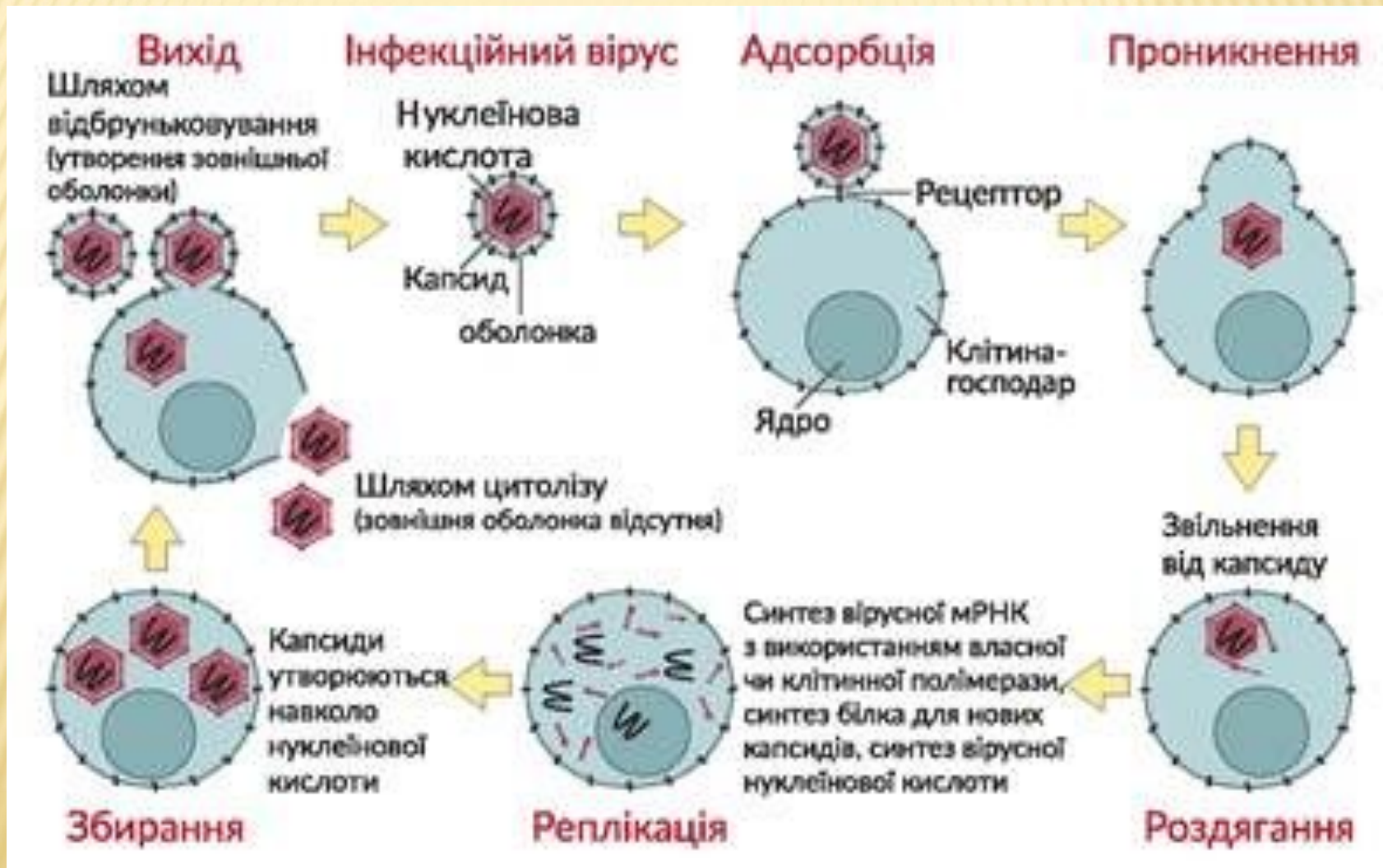
- ❖ Ті, що містять РНК:
віруси сказу, кору, СНІДу, грипу

- ❖ Ті, що не мають оболонки:
аденовіруси, ірідовіруси

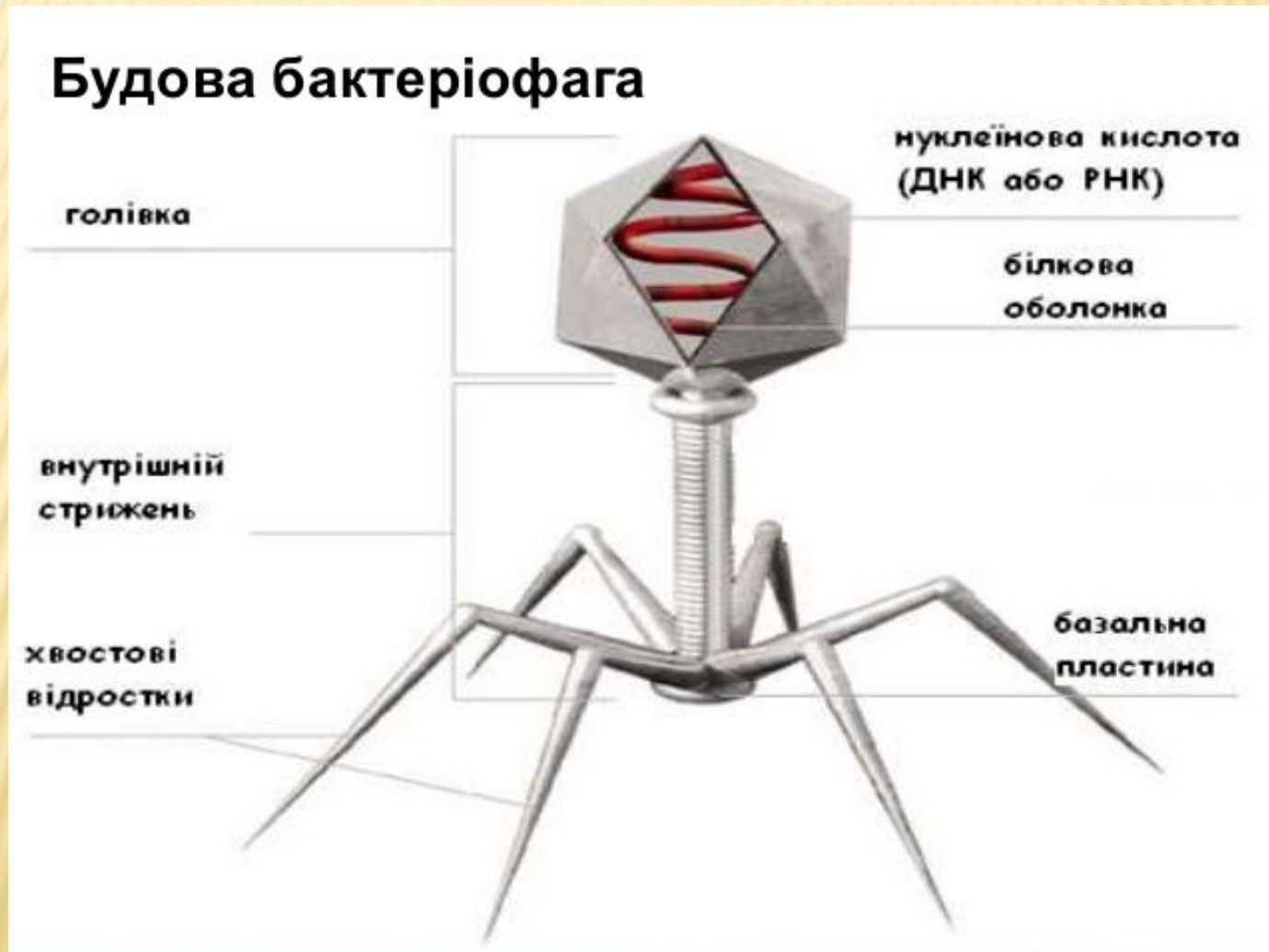

ЕТАПИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ВІРУСУ:

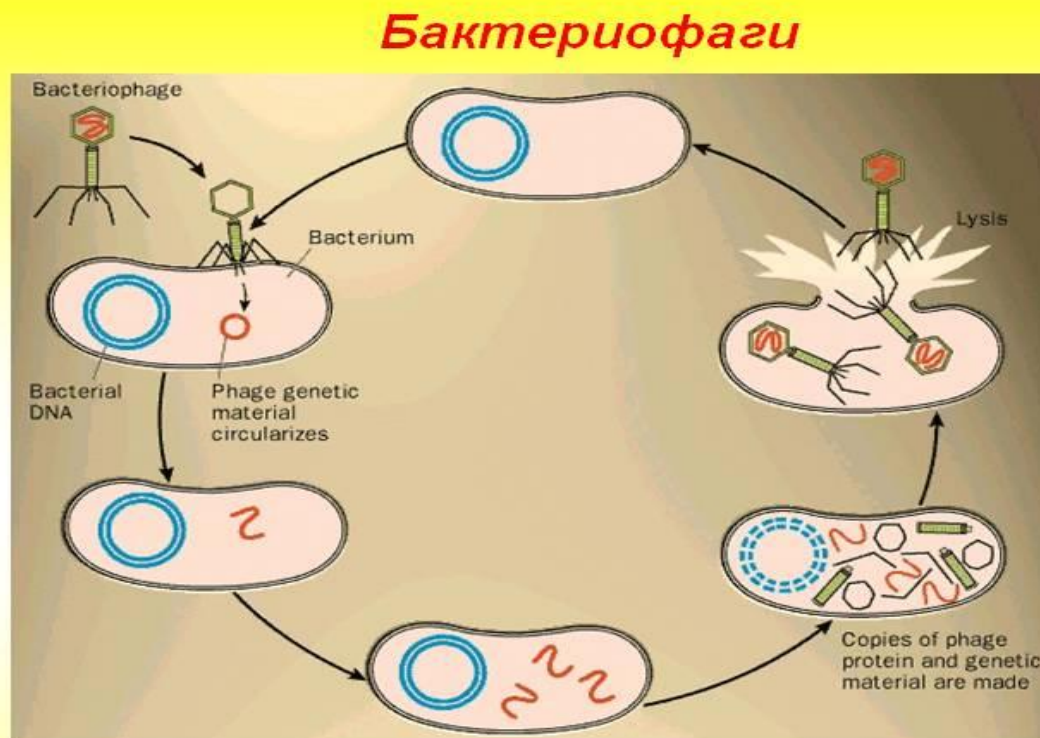

БАКТЕРІОФАГ – ВІРУС, ЩО ПАРАЗИТУЄ НА БАКТЕРІЯХ

ПРОНИКНЕННЯ БАКТЕРІОФАГУ В КЛІТИНУ БАКТЕРІЇ

Відеоролик №1

Віруси способны поражать большинство существующих живых организмов, вызывая различные заболевания. К числу вирусных заболеваний человека относятся: ВИЧ, грипп, оспа, бешенство.

Шляхи передачі вірусів

Контактний шлях

герпес, папілома

Харчовий шлях

гепатит А, Е, поліомієліт

Дихальний шлях

грип, вітряна віспа

Перентеральний шлях

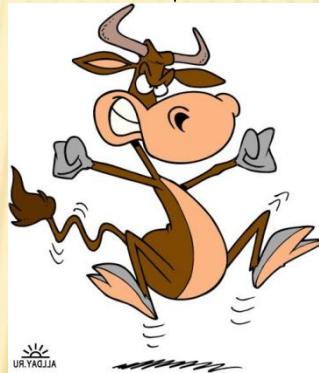
ВІЛ, гепатит В

ВІРУСНІ ХВОРОБИ

Людини

Чорна віспа
Вітряна віспа
Грип
Герпес
Сказ
Енцефаліт
Гепатит
СНІД
Астма
Пневмонія

Тварин

Ящур
Сказ
Чумка

Рослин

Мозаїка
Карликовість
Скручування
ЛИСТЯ

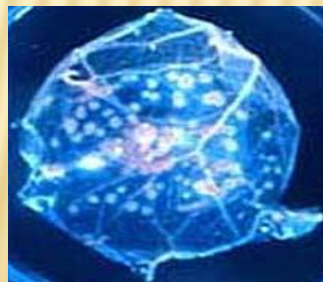

НАТУРАЛЬНА ВІСПА ТА ГЕРПЕС

Натуральна віспа - гостре вірусне захворювання, яке характеризується загальною інтоксикацією, лихоманкою, своєрідними висипами на шкірі та слизових оболонках, що послідовно проходять стадії плями, пухирця, пустули, кірки та рубця.

Способи передачі:

- Повітряно-крапельний;
- пилевий шлях.

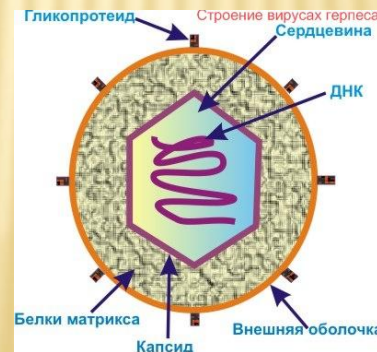
Герпес – вірусне захворювання з характерним висипанням згрупованих пухирців на шкірі та слизових оболонках.

Види: простий, генітальний, вітрянка, оперізуючий лишай

Способи передачі:

повітряно-крапельний;
контактний;

Симптоми: свербіж, лихоманка, нездужання

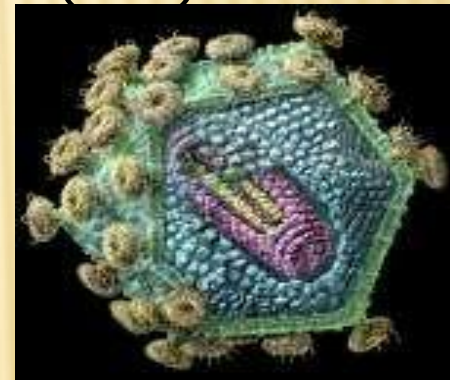

Чума 21 століття: ВІЛ / СНІД

- **СНІД (ВІЛ)** - синдром набутого іммунодефіциту. Стан найважчого іммунодефіциту, що розвивається в результаті дії на імунну систему вірусу іммунодефіциту людини (ВІЛ)

- ВІЛ вражає саме ті клітини людського організму, які повинні боротися з інфекцією – клітини імунної системи.
- Віріони ВІЛ

СНІД: ДЕЯКІ ФАКТИ

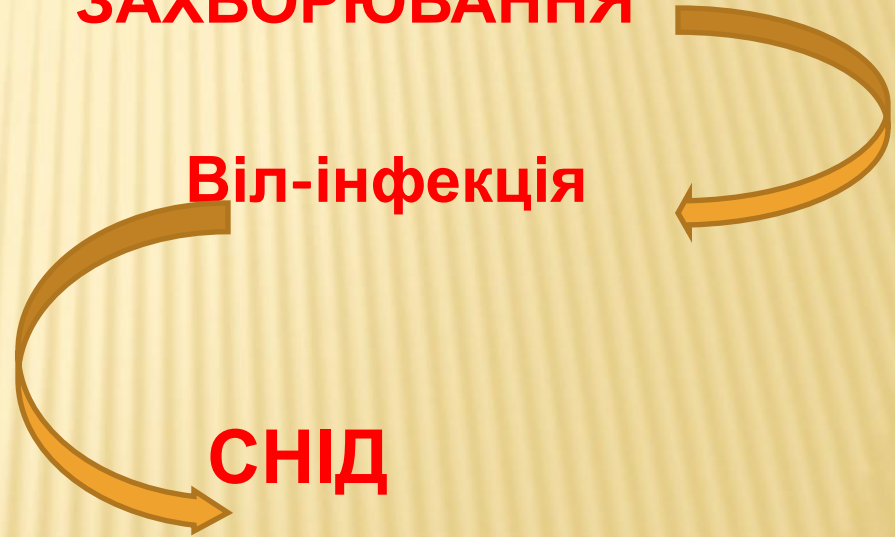
- Сьогодні в світі на СНІД хворі більше 60 млн. чоловік
- Від СНІДу щоденно вмирають більше 18300 хворих
- Кожну хвилину в світі приблизно 11 чоловік інфікуються ВІЛ

СНІД ~~≠~~ ЗАХВОРЮВАННЯ

ЗАХВОРЮВАННЯ

Віл-інфекція

СНІД

ШЛЯХИ ПЕРЕДАЧІ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ

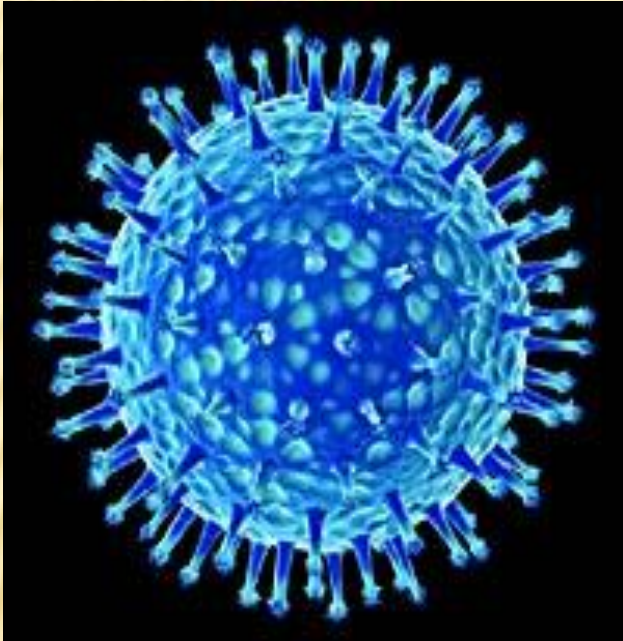
- ▣ **Статевий** – при непостійному статевому партнері **(користуватися презервативами!)** та гомосексуальних відношеннях, при штучному заплідненні
- ▣ При використанні **забруднених медичних інструментів**, у наркоманів – одним шприцом
- ▣ **Від матері - дитині**: внутрішньоутробно, при пологах, при годуванні грудним молоком
- ▣ **Через кров**: при переливанні крові, пересадці органів і тканин.

ВІЛ НЕ ПЕРЕДАЄТЬСЯ:

- ▣ *Через повітря*
- ▣ *При розмов, кашлі*
- ▣ *При користуванні загальним посудом*
- ▣ *Через рукопотискання*
- ▣ *Через поцілунок*
- ▣ *Через їжу*
- ▣ *При купанні в басейні, душі*
- ▣ *Через спортивні предмети*
- ▣ *Через домашніх тварин*
- ▣ *Через укуси комах*
- ▣ *При догляді за хворими*

Вірус грипу

Симптоми: *лихоманка; біль у горлі;
кашель; кон'юнктивіт; риніт;
сльозотеча; важка дихальна
недостатність.*

*Після проникнення віріону грипу в
клітину, число вірусів збільшується
кожні **6** годин у тисячу разів. Через
48 годин з'являються перші ознаки
хвороби.*

Способи передачі:
повітряно-крапельний

Гепатит А

Гепатит А ("хвороба Боткіна", жовтуха) — гостра інфекційна хвороба з ураженням печінки.

Причина захворювання:

Немиті руки

Близький контакт з хворим

Погано оброблена їжа

Спільний посуд

Симптоми:

Час між інфікуванням та появою симптомів складає від **2** до **6** тижнів. Якщо симптоми з'являються, вони зберігаються протягом **1-4** тижнів.

- гарячка (перші 3 дні хвороби);

- слабкість;

- зниження апетиту;

- жовтяниця (жовтіє шкіра і навіть очі, темніє сеча, кал знебарвлюється);

- блювання та біль у животі;

- гостра печінкова недостатність (рідко).

Профілактика:

Найефективнішим способом попередження гепатиту А є **вакцинація**.

Терміново звертайтеся до лікаря та викликайте швидку!

ШЛЯХИ ПЕРЕДАЧІ ВІРУСНОГО ГЕПАТИТУ В

Від матері до
новонародженої
дитини

Використання не-
стерильного інстру-
ментарію (в т.ч. при
вживанні наркотиків)

Переливання* та
маніпуляції, пов'язані
з контактом з кров'ю
(в т.ч. тату, пірсинг)

Незахищенні
статеві
контакти

ЦЕНТР
ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я

Найкращий та найбільш ефективний спосіб
**попередження інфікування гепатитом В — це
вакцинація!**

*неперевіреної крові та продуктів крові

ШЛЯХИ ПЕРЕДАЧІ ВІРУСНОГО ГЕПАТИТУ С

Переливання
неперевіреної
крові та продуктів
крові

Використання не-
стерильного інстру-
ментарію (в т.ч. при
вживанні наркотиків)

Небезпечні маніпу-
ляції, пов'язані з
контактом з кров'ю
(тату, пірсинг тощо)

Нестерилізовані
предмети, що
потенційно кон-
тактують з кров'ю

ЦЕНТР
ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я

Рідко гепатит С може передаватися від матері до дитини та при незахищених статевих контактах. **Вакцини проти гепатиту С не існує!**

ВАКЦИНАЦІЯ

ВАКЦИНИ [від лат. *vaccinus*— коров'ячий (т. як перша вакцина була виготовлена з коров'ячої віспи)] — препарати, що одержують з мікробів, вірусів та продуктів їх життєдіяльності, і застосовують з профілактичною та лікувальною метою для вироблення несприятливості (активної імунізації) людей та тварин до певних вірусних захворювань.

ЧИ МОЖНА ЗНИЩИТИ ВІРУС?

50-70° спирт	Кілька секунд
Кип'ятіння	Миттєво
Потрапляння у шлунково-кишковий тракт	Руйнується шлунковим соком та ферментами
Температура 56° С	30 хвилин
Дезинфікуючі речовини	Миттєво
Потрапляння на шкіру	Через 20 хвилин

ПРОБЛЕМНЕ ПИТАННЯ:

ТОЖ ЧОМУ З ВІРУСАМИ ВАЖКО БОРОТИСЯ І ПОВНІСТЮ ЇХ ЗНИЩИТИ?

Відповідь

- 1. Малі розміри
- 2. Швидко пристосовуються
- 3. Вбудовуються у чужі клітини та повністю їх підпорядковують (клітини починають синтезувати генетичний матеріал вірусів)
- 4. Швидко змінюються, мутують

